

te komen, zelf in hun melaatsheid in moest gaan en hun vreeslijk lot moest deelen. En zoo is de Zone Gods tot ons gekomen, in ons verzakt en onteld geslacht ingedrongen, en toog hij, om ons van ellende te verlossen, het kleed van onze ellende aan.

Daarom is dat aannemen van ons vleesch, van ons lichaam, niet bijkomstig, maar legt de Schrift er telkens nadruk op. „Hij heeft onze zonden in zijn lichaam gedragen op het hout." Reeds van de harp van den Psalmist weerklonk het: „Gij hebt mij het lichaam toebereid." De verlosser „sijn gebelijd door de offerande des lichaams van Jezus". „Des vleesches en des bloeds der kinderen is hij deelachtig geweest." In zijn stervensnacht sprak uw Heiland: „Dit is mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt." Van den „tempel zijn lichaams" voorziet Jezus en het afbreken en het weer oprichtend worden. En na zijn verrijzenis nam hij den vinger van Thomas, en deed hem de wonde voelen, hem toegebracht in 't lichaam.

En dat moest zoo. Engelen zijn enkel geesten. Ons menschen schiep God ziel en lichaam. Een innerlijk en uiterlijk bestaan te hebben, is onzes wezens aard. Niet nu alleen, maar eeuwig. En óók, in het lichaam rees de zonde op, en aller eerst in ons uitwendig bestaan naderde ons de vreeslijke vloek. Redding buiten ons lichaam om was alsoo ondenkbaar. Immanuel die ons verlossen zou, moest dies des vleesches en des bloeds der kinderen deelachtig worden. Toenadering in den geest, nadering tot onze ziel, was er ook in het Oude Verbond geweest. Maar dit alles was niet dan voorspel. Het was de redding zelf, het was het wezenlijke en werkelijke nog niet. En daarom moest Jezus' verschijning niet enkel met lijden eindigen, maar aanstands met lijden beginnen. Het woord werd vleesch. En het kindke lag in doeken gewonden in de kribbe. Niet in 's konings paleis, maar in den stal van een Bethlehemsche herberg.

Reeds in dat lijden, in dat aannemen van onze ingezoken natuur en van de armoede des levens, ging uw Jezus in om uwentwil. Niet dat hij de krankheid leed, die wij soms lijden. Zonde en krankheid bleven van Hem geveerd. Maar wel ging hij in de nooden des levens in. Het kleed is om der zonde wil, en het kleed des menschen heeft ook uw Jezus aangelegd, tot men het hem op Golgotha uittoog. Hem heeft vermoedheid vervolgd, honger gekweld, dorst gepijnigd. En al de jaren zijns levens op aarde deed hij het lichaam der heerlijkheid dat zijns had moeten wezen, om zich te voegen in het lichaam van lagere orde, het lichaam van onze vernedering. Dat lichaam zelf is hem één lijden geweest. Op Thabor blonk even de heerlijkheid door. Maar straks week de glans en hernam de dofheid der vernedering de overhand. Tot het eerst na het Kruis, door den dood, tot de verheerlijking kwam.

Neen, het lijden ving niet eerst aan, toen hij Gethsémani binnentrad. „Al de dagen zijns levens" heeft hij om ons zentwil het lijden gedragen. En wederleefde voor zijn Goddelijke liefde moet u ook in dit lijden met u menscheijk medegevoel doen indringen. Ge moet verstaan wat het is voor een Koningszoon, dragende het slavenkleed in de wildernis dezer wereld te verkeerden.

De vossen hebben holen en de vogelen des hemels hun nest, maar de Zoon des menschen had niet waar Hij zijn hoofd zou nedertrengen. Geen plek, geen stuk van Palestina's heilige erve kon hij zijns noemen. Er was geen eigen bestaan, waarop hij terde. Van gegeven goed heeft uw Heiland, als een bedelaarskind onder menschen, geleefd.

Hij kwam niet voor de hoogen alleen, maar ook ja vooral voor de kleinen der aarde. En tot in hun armoede is hij ingegaan. In hun sober lot heeft hij gedeeld.

De ziel was en bleef groot, en zoek nimmer in. De geest schitterde in hem al de dagen zijns levens. Maar voor het vleesch, naar het lichaam, waarin hij zich aan ons geslacht aansloot, was hij „de wortel uit een dorre aarde." Hij had „geen gedaante noch heerlijkheid." Hij was „veracht en als de onwaardigste onder de menschen."

En was zoo dat zijn in het vernederd lichaam op zichzelf één lijden al de dagen zijns levens, overmits nimmer, ooit, één oogeblik het besef, het klare bewustzijn van de heerlijkheid die hem toekwam, hem verliet, dat lichaam is meer nog het instrument geworden van het lijden, dat menscheijk boosheid hem zou aandoen.

Aan zijn geest kon de boosheid niet raken, tot zijn ziel had de boosheid geen toegang, maar het lichaam kon de menscheijk boosheid aantasten. Door dat lichaam hadden die kwaad wilden, wat op uw Heiland. En wat smart is er, die ze aan dat lichaam hebben gespaard, wat kwelling die ze aan dat lichaam niet hebben aangedaan!

Met steenen hebben ze naar hem geworpen om hem te treffen en te doden. Banden hebben ze hem bij de poorte van Gethsémani aangelegd. Ze hebben met hun giftig speeksel hem gespoegen op het gelaat. Ze hebben de ruwe hand opgeheven, en hun vuistslagen op hem doen neerkomen. Ze hebben hem het spietkleed omgehangen, wreed hem de kroon van doornen in het hoofd gedrukt, en hem in soldaten overmoed gesard en getergd. Ze hebben hem gebonden aan den geeselpaal en striemend het geeselskoord op zijn onthoofden rug doen neerkomen. Zijn gewaad hebben ze hem uitgetogen. Hem uitgestrekt tegen den kruispaal. En toen hebben ze de ijzeren pinnen hem gedreven door hand en door voet. Om zelfs, toen hij gestorven was, hem nog met een speerstoot in de zijde het heilig lichaam te verwonden.

Overdrijving schaadt, en erkend moet, dat er onder de wolke van getuigen mannen en vrouwen zijn geweest, die nog bitterder en wreeder getoetend en gespinde zijn. Of leest ge niet in den Hebréerbrief van heiligen onder het Oud Verbond, die in stukken zijn gesaagd en gesteneigd, en spreekt u martelaarslot niet van een sterven in de vlammen des vuurs?

uw Heiland verstaat, zoo ge met die dubbele trek van de boosheid die hem aangreep, niet rekent?

Had hij niet het vleesch en bloed der kinderen aangenomen, heel dat bittere stuk met zijn lijden ware hem gespaard geworden. En ware hij niet Gods eigen Zoon geweest, nooit zou met dubbele pijn dat lichaamslijden doorworsteld zijn.

Maar Immanuel zocht u. U in uw menscheijk aanzijn. In uw menscheijk aanzijn, gelijk God 't naar ziel en lichaam schiep. En daarom trad hij niet terug, maar is 't woord vleesch geworden, met al de bittere gevolgen des lijdens die dat vleesch worden na zich sleepte.

Naar ziel en lichaam wilde hij u redden, om eens ook u vernederd lichaam aan zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig te doen worden.

En daarom ging hij in u vernederd lichaam in, en leed wat in dat vernederd lichaam moest geleden worden.

Och, of dan, zoo roept de apostel uit, die trouw Heiland door al Gods kinderen óók in hun lichaam mocht verheerlijkt worden!

Amsterdam, 3 Maart 1907.

Het lot van onze stamverwanten in Zuid-Afrika blijft ons Nederlanders volk nauw aan het hart gaan. Al zijn Transvaal en Oranje Vrijstaat Engelse kolonies geworden, de bevolking blijft toch door bloed en taalverwantschap nauw aan ons verbonden, en de afloop der eerste verkiezingen voor het Transvaal'sche parlement is ook in ons land met hartelijke blijdschap begroet. Trouw aan de belofte bij de vredes- onderhandelingen geschonken, heeft de Engelse regering aan Transvaal een eigen constitutie gegeven, waardoor het ophef van de geheel van de Kaap afhangende kolonie te zijn en een eigen regering kiezen mocht. Niet zonder spanning werd de uitlag der eerste verkiezingen tegemoet gezien. De zware slagen aan de Boerenbevolking in den oorlog toegelicht, en de immigratie van de Engelse kolonisten, door de Kaapsche regering sterk in de hand gewerkt, deden vreesden, dat het boerenelement het onderspit delven zou.

Geukkig is die vrees beschaamd geworden. De boerenpartij, blijkaar gesteund door een deel der Engelse bevolking, heeft een schitterende overwinning behaald. Van de 69 leden, die de Wetgevende vergadering telt, behooren 37 tot de Volkspartij, die daarmede over de absolute meerderheid beschikt, terwijl de ultra-Engelsgezinde partij, de progressieven, het niet verder dan tot 21 leden bracht.

Aan die overwinning bij de stembus behaald is het te danken, dat het eerste ministerie, dat in Transvaal optreedt, onder leiding van den dapperen Botha staat, die het volk vertrouwen der boerenbevolking geniet. Met dien uitslag wenschen we onze broeders in Zuid Afrika van harte geluk. Er mag aan die blijdschap een schaduwrijke verbonden zijn, omdat het Kaapsche gouvernement in den Wetgevenden Raad de meerderheid aan de progressieven schonk, maar de eigenlijke actie gaat toch van de Wetgevende vergadering uit, en het ministerie-Botha zal, enerzijds loyaal tegenover Engeland als suzerain, toch van de andere zijde niets nalaten, wat strekken kan om de Boerenbevolking weer tot krachtige ontwikkeling te brengen.

Het meest betreuen we, dat de Volkspartij, om deze overwinning te behalen, twee niet onbelangrijke concessies aan de Engelsen heeft moeten doen. Aan de Engelse taal werd officieel boven de Nederlandse de voorkeur geschonken, en wat nog erger is, de gesubsidieerde vrije school werd prijs gegeven voor de algemeene Staatsschool. Vooral het laatste offer schijnt ons zeer bedenkelijk toe. Toch hopen we, dat de vrije school, zij het dan al zonder Staatsubsidie, het ideaal onzer broeders blijven zal. De school beheerscht de toekomst van het volk, en de Vrije school alleen biedt waarborg, dat het Calvinistisch karakter van het volk niet zal worden uitgewischt.

Ook in dorre cijfers ligt soms een welsprekende taal. Mogen we daarom uit een onzer kleinere Kerken eens meedeelen, wat daar jaarlijks wordt bijgebracht voor Armen en Kerk?

Voor de Armen werd geassembleerd f 3056.99; voor de Kerk kwam aan contributie en collecten in f 5975.64; terwijl bovendien voor andere doeleinden nog geassembleerd werd f 776.38. Te zamen maakt dat dus een bedrag van f 9780.91.

Het zielentel der gemeente bedroeg op 31 December 1906, 1019 leden, waarvan 503 belijdende leden waren en 516 doopleden. Bijgevoegd werd per hoofd ongeveer f 10 opgebracht. Rekent men nu, dat de doopleden voor het overgrootste deel kinderen zijn, die nog geen eigen inkomen hebben, en dat ook van de belijdende leden ongeveer de helft bestaat uit vrouwen, voor welke de man te betalen heeft, dan blijkt, dat elk gezinshoofd voor de Kerk en de Armen jaarlijks f 40 had bij te dragen.

Toonen deze cijfers niet, tot welk een offervaardigheid de gemeente in staat is, wanneer ze vrij is gemaakt van staatsbanden? En stel daartegenover nu eens het bericht, dat deze dagen in de pers de ronde deed aangaande Leiden:

Door de gemeente-commissie van het Nederl. Herv. Kerkgenootschap was bij den Raad van Leiden ingediend een verzoek om toekening van een subsidie uit de gemeentekas in de kosten van restauratie der Pieterskerk, geraamd op f 163,000 gedurende 20 jaren af f 1000 's jaars. Particulieren (leden van het kerkgenootschap), zouden in de kosten bijdragen f 500 's jaars.

B. en W. zijn echter van oordeel, dat in de eerste plaats op de leden der kerk de zorg rust voor een behoorlijke bijdrage in de kosten, minstens voor een som van f 1000 's jaars. B. en W. stellen dus den Raad voor, uit de gemeentekas gedurende 20 jaren f 500 in de restauratiekosten bij te dragen, mits gedurende dat tijd-

vak van particuliere zijden minstens f 1000 werd toegekend. In den zin van dit praedict van B. en W. werd beschikt.

Ook in Utrecht worstelt men zoo met geldgebrek, dat Dr. Gunning, zij het dan ook ironisch, reeds voorstelde om de Domkerk voor een miljoen aan de Roomschen te verkoopen, omdat de gemeente toch niet in staat bleek, dit prachtig monument van bouwkunst voor verval te bewaren.

Schier overal moet Rijk of Gemeente bijdragen om de Kerkgebouwen te restaureren. Natuurlijk geschiedt dit dan onder het voorveuen, dat die gebouwen historische monumenten zijn, die een hooge kunstwaarde bezitten. Maar feitelijk komt het er toch op neer, dat de Hervormde Kerk een salmoes ontvangt om haar kerkgebouwen in goeden staat te houden; een salmoes uit de beurzen van roomschen, gereformeerden, joden en ongeloovigen genomen.

En dat is nog het ergste niet. Maar deze Hervormde Kerk, die jaarlijks anderhalf miljoen gulden subsidie uit de Staatskas krijgt voor haar predikantstruementen, is zelfs niet in staat uit collecten en vrijwillige bijdragen voor het ontbrekende te zorgen, en moet door kerkelijke belasting te heffen, met behulp van den kantonrechter geind, het tekort zoeken goed te maken. Blijkt dan hieruit niet, hoe verlamdend, ontziend, alle energiedoovend zulk een staatsubsidie werkt, en mogen we niet dankbaar zijn, dat in onze kerken het heilige beginsel der liefde tot zulke offers in staat stelt?

De vervulling van de vacature-Goozen trekt in de kerkelijke wereld in niet geringe mate de aandacht.

Leiden was van ouds het bolwerk der moderne theologie. De benoeming van den hoogleraar Gunning, wiens heengaan door zijn leerlingen zoo diep betreurd werd, schoot de eerste bres in deze vesting. Maar deze benoeming, evenals die van Prof. Chantepiè de la Saussaye, was niet aan de Kerk, maar aan den Staat te danken. En de Kerkelijke hoogleraren te Leiden kunnen heusch niet bogen op het etiket van orthodoxie.

Nu de Synode „om" is en dientengevolge ook de kerkelijke Commissie, die voor de benoeming de voordracht doet, ten meer orthodoxe kleur kreeg, richtte het Hoofdbestuur der Confessionele Vereeniging zich daarom tot deze Commissie, met verzoek, op de voordracht ook personen te brengen, die „van harte instemmen met de belijdenis onzer Kerk."

Dit verzoek is zeker zwak. Indien de Confessionele Vereeniging met nadruk er op gewezen had, dat op zulk een voordracht alleen mannen mochten voorkomen, die de belijdenis onderschreven, dan zou het juiste standpunt zijn ingenomen. Thans verzoekt ze alleen, dat op de voordracht „namen van mannen als bovenbedoeld, niet (mochten) worden gemist". Met andere woorden, als de Commissie maar zorgt, dat op de voordracht ook een orthodoxe voorkomt, is het al wel.

De Commissie heeft met dit verlangen blijkaar rekenig gehouden. Op haar voordracht staan alphabetisch: Dr. Kromsigt, Dr. Meulenbelt en Dr. Van Nes. Een Gereformeerde en twee ethisch-gesinde predikanten. Uit dit drietal zal de Synode een keuze moeten doen. Van de saamstelling der Synode zal het wel afhangen, wie van de heeren den professoralen zetel innemen zal. Voor het feit, dat de Synodale Commissie voor het eerst een Gereformeerde op de voordracht plaatste, kan men niet anders dan dankbaar zijn. Het toont, dat zelfs in de hoogste hiërarchische kringen toch allengs het besef doordrong, dat de Gereformeerden niet langer als quantite négligeable te beschouwen zijn. En de modernen en Groningers ontbreken op deze voordracht geheel.

De modernen verliezen zoo al meer terrein. We zijn benieuwd wat de Hervorming van deze voordracht zeggen zal.

De indruk, dien de persreporters ons hadden gegeven, alsof bij de ontzettende ramp op den Hoek van Holland, alleen de Roomsche kerk geestelijke hulp had geboden, schijnt onjuist te zijn geweest.

Van verschillende zijden worden ons brieven toegezonden, waarin tegen die voorstelling geprotesteerd wordt. Al laat de ruimte van ons blad niet toe, deze stukken in hun geheel omvang op te nemen, toch willen we gaarne aan den zakelijke inhoud van deze protesten recht laten wederbaren. Volgens hetgeen van 's-Gravenzande niet aanwezig zijn, omdat de een ziek was, de ander een begrafenis in Friesland bijwoonde. De Hervormde predikant van Hoek van Holland, Ds. Ruijsch van Dugteren, heeft echter terstond geestelijke hulp geboden en is van Donderdagmorgen tot Maandag voortdurend aan het station en in de rouwzaal geweest, om de familieleden te ontvangen en te troosten. Ook de Gereformeerde predikant, Ds. J. van Haeringen Kzn., die op den dag van de schipbreuk toevallig afwezig was, is nog dienselfden dag weergekeerd om te helpen en te troosten. Beide predikanten hebben beurtelings ook de geredden bezocht en met hen gesproken en geboden. De autoriteiten hebben daarbij met bijzondere voorkomendheid den predikanten toegang tot de geredden en de familieleden verleend.

We behoeven wel niet te zeggen, dat deze mededeelingen, die uit volkomen geloofwaardige bron ons geworden, ons met blijdschap vervuld hebben. Het blijkt daaruit, dat onze indruk, uit de persverslagen opgevallen, metterdaad onjuist is geweest, en de Hervormde en Gereformeerde predikanten niet minder dan de Roomsche pastoor zich beijerd hebben, om bij deze ramp hulp en troost te brengen.

Genadeverbond en zelfonderzoek.

XX.

Zoo blijft dus als eenige tekst uit het Nieuwe Testament, waarop de voorstanders der volkskerk zich met eenigen schijn van recht beroepen kunnen, het doopbevel van Christus in Matth. 28: 19:

„Gaet heen, onderwijst al de volken, hen doopende in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb".

Om dit bewijs nog sterker te maken wijst men er op, dat onze vertaling minder juist is. Het woord, dat onze overzetters hebben weergegeven door *onderwijst* te tekenen eigenlijk: *maakt tot mijne discipelen*. Het oorspronkelijke woord *mathetein* van *mathetes* discipel afgeleid, komt in het Nieuwe Testament slechts viermaal voor, drie maal bij Mattheus en eenmaal in de Handelingen der Apostelen. Tweemaal hebben onze Statenvertalers het letterlijk weergegeven door *tot discipelen maken of discipelen zijn*; zoo in Matth. 27: 57 waar van Jozef van Arimathea gezegd wordt, dat hij „een discipel van Jezus was", en Handl. 14: 31 waar staat dat „de apostelen in die stad het evangelie verkondigd en vele discipelen gemaakt hebben". Op beide plaatsen zou de vertaling *onderwijzen* geen zin hebben gehad. En ook op de derde plaats Matth. 13: 52, waar onze overzetters het woord *onderwijzen* gebruiken, verdient de vertaling *tot discipelen gemaakt*, toch de voorkeur. Er is daar sprake van den schriftgeleerde, die uit zijn schat oude en nieuwe dingen te voorschijn brengt, nadat hij eerst *onderwezen* of *liever een discipel geworden* is van het Koninkrijk der hemelen.

De juistheid dezer opmerking wordt voetschoots toegegeven. Reeds onze oude Gereformeerde exegeten hebben dezelfde opmerking gemaakt, en alle nieuwe uitleggers zijn het hiermede eens. Onze Staten-overzetters, die zich aan de Vulgata aansloten, waren hier minder nauwkeurig. Er staat letterlijk: *Gaet heen, maakt alle volken tot mijne discipelen*.

Geheel anders echter staat het met de exegese, die de voorstanders der volkskerk nieraan verbinden. Volgens hen zou Christus hier aan zijn Apostelen bevelen, niet om degenen, die door de prediking tot geloof gekomen zijn, te doopen, maar om *devolken* in hun geheel, als eenheid gedacht, tot zijn discipelen te maken, te kerstenen. Dit kerstenen van de volken zou dan moeten geschieden door de volken eerst massaal te doopen (hen doopende) om daarna deze doopde volken te onderwijzen in de Christelijke religie (hen leerende alles te onderhouden). De volgorde zou dus niet deze zijn, dat de volken eerst *onderwezen* moesten worden in de Christelijke religie en daarna *gedoopt*, maar juist omgekeerd. De doop zou voorop moeten gaan om het volk te kerstenen, en daarna zou de onderwijzing moeten volgen. Voor die opvatting meenen ze nog te meer steun te vinden in het feit, dat in verschillende oude handschriften van het N. Testament niet staat: *hen doopende en hen leerende*, als twee gelijktijdige handelingen, die geoordeeld zijn, *maar hen gedoopt hebbende* (baptisantes) zoodat de doop hier uitdrukkelijk vóór het leeren zou gesteld worden. Zoo vindt men dan in dit doopbevel heel de idee der volkskerk terug. Tot Christus moet gebracht worden het *volk als volk* (maakt de volken tot mijne discipelen) en dit moet geschieden door eerst het geheele volk te doopen en aldus in de Christelijke Kerk in te lijven, en daarna dat gedoopte volk te leeren Christus' geboden te onderhouden.

Is deze opvatting van het doopbevel juist, dan is de zaak metterdaad uitgemaakt. Wat de Koning der Kerk gebiedt moet onvoorwaardelijk worden gehoorzaamd. Voor Zijn woord zwich alle tegenspraak. We kunnen dan ook volkomen begrijpen, hoe sterk de voorstanders der volkskerk met deze exegese wanen te staan.

Alleen, wie het zoo opvat, moet dan ook den moed hebben ronduit te verklaren, dat de Belijdenis onzer Kerk op dit punt fel gaat. Wanneer onze Geloofsbelijdenis, onze Catechismus en ons Doopformulier uitdrukkelijk zeggen, dat de doop alleen toekomt aan de geloovigen en hun zaad, dan is dit in strijd met het doopbevel. En elke Christelijke kerk, die bij haar zendingsarbeid onder de heidenen niet begint met alles te doopen, wat ten doop zich aanbiedt, maar eerst van den doopcaandidaat een belijdenis des geloofs verlangt, handelt dan tegen het woord van Christus.

En dat niet alleen, maar ook de Apostelen van Christus zelf hebben van dit doopbevel dan *niet* begrepen. Niet één hunner is met zulk een „volksdoop" begonnen, om daarna die gedoopten tot discipelen van Christus te maken door hen te onderwijzen. Noch in de Handelingen noch in de Brieven der Apostelen vindt men daarvan ook maar het geringste spoor. Ze begonnen juist omgekeerd met *erst te onderwijzen* door de prediking des Evangelies. Voorzover dat Evangelie wordt aangenomen, en men belijdt in Christus te gelooven, wordt de doop bediend. De geloovigen worden gedoopt met hun huisgezin. Van een „volksdoop" weet het Nieuwe Testament niet af. En de jammerlijke uitvlucht, die men gewoonlijk aanvoert, dat dit doopbevel niet voor de Apostelen gold, die zendingsarbeid te verrichten hadden onder heidensche volken, maar wel voor ons, die leven onder een gekerstend volk, stuit af op de duidelijke woorden van Christus. Hij spreekt niet tot ons in de eerste plaats, maar tot zijn *Apostelen*; Hij gelaat hen „de volken tot zijn discipelen te maken", dus te kerstenen, en als Hij hun beveelt den gedoopten te leeren alles te onderhouden „wat Ik u geboden heb", dan kan

dit woord in strikten zin zelfs alleen van de Apostelen worden verstaan. Geen predikant heeft rechtstreeks van Christus deze geboden ontvangen. Alleen de Apostelen hebben Zijn Woord met hun eigen oor behuisterd en het aan de Kerk aller eeuwen overgeleverd.

En wat nog erger is, niet alleen de Apostelen hebben dan lijnrecht in strijd met Christus' bevel gehandeld, maar ook Hij zelf, die de *Waarheid* is, komt dan met zichzelf in tegenspraak. In Marcus 16: 15, 16 zegt diezelfde Christus toch tot zijne discipelen: „Gaet heen in de geheele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen. Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden". Voorop gaat hier dus het bevel om te *prediken*; daarna wordt gesproken over het *gelofte*, dat door die prediking ontstaat; en *erst* in de laatste plaats komt de doop, die de belofte Gods aan den geloovige bevestigt. Precies de omgekeerde volgorde dus van wat men uit Matth. 28 meende te kunnen afsleiden.

Hiermede is deze opvatting van Matth. 28 dan ook reeds voor goed *veroordeeld*. De Schrift kan niet met zichzelf in strijd zijn. Wie aan het doopbevel in Matth. 28 een bedoeling toeschrijft, die én met de praktijk der Apostelen én met Christus' eigen woorden in onverzoenlijk strijd is, toont reeds daarmede, dat deze opvatting niet deugt. Niet wij hebben onze meeningen en opvattingen aan de Schrift op te dringen, maar we hebben het Goddelijk gezag der Schrift ook daarin te handhaven, dat de Schrift zelf de Schrift ons verklaren moet.

We aarzelen daarom geen ogenblik met u te spreken, dat deze exegese, die ten deele ook wel bij enkele latere Gereformeerde schrijvers zoals Gomarus e. a. gevonden wordt met het doel om het god recht van den kinderdoop tegenover de Doopsgezinden te handhaven, niet deugt. Wanneer de Anabaptisten op grond van Marc. 16: 15, 16 volhielden, dat de kinderdoop ongeoorloofd was, omdat aan den doop prediking en geloof vooraf moeten gaan, beriepen deze polemisten zich op het doopbevel in Matth. 28, omdat daar juist omgekeerd staat: doopt eerst en onderwijst daarna de gedoopten. Toch voert ieder wel, waarom deze verduidelijking niet deugt. Indien dat de regel is voor den doop, dan geldt die regel niet alleen voor de kinderen, maar evenveel voor de volwassenen. In Matth. 28 wordt toch niet van den kinderdoop maar van den doop in het algemeen gesproken. En waar alle Gereformeerden bij de volwassenen erkennen, dat aan den doop onderwijzing vooraf moet gaan, kan het doopbevel niet aldus worden verklaard. De polemiek leidde hier tot een valsche exegese. Het goed recht van den kinderdoop steunt niet op Matth. 28, waar over den kinderdoop niet gesproken wordt, maar op geheel andere plaatsen.

Calvijn, die veel te nuchter en te gezond exegete was, om zich met dergelijke uitvluchten te behelpen, wil van deze opvatting dat ook niets weten. „Christus beveelt hier te doopen, zegt hij, *die onder het Evangelie zich hebben gevoegd, en beliden hebben, dat ze Christus discipelen zijn*", waarbij hij verwijst naar Marc. 16: 16. En het goed recht van den kinderdoop leidt hij daarna af niet uit de volgorde: doopen en onderwijzen, of uit het bevel om de *volken te doopen* in hun geheel, maar uit de belofte des verbonds aan Abraham geschied; een belofte die niet alleen Abraham en zijn zaad gold, maar ook het zaad van hen „die door het geloof in de Kerk zijn ingelijfd."

De beste uitleggers uit onzen tijd verwerpen deze uitlegging dan ook eenparig. STRACK en ZÖCKLER in hun *Kursusfasser Kommentar* 1897 p. 207, merken terecht op: „βαπτίζοντες als Aoristus naast het praesens *οδοποιείτε* wijst aan, dat het doopen een handeling is, die slechts éénmaal geschied kan, terwijl het *leeren* een voortdurende handeling is. De volgorde der beide deelen gebiedt volstrekt niet den aanvang met den doop te maken. De doop wordt hier alleen als een door Christus verordende instelling voorgesteld". Evenzo schrijft Th. ZAHN in zijn *Kommentar zum Neuen Testament*, Das Evang. des Matthäus, 1903, p. 712: „het behoofde hier niet uitdrukkelijk gezegd te worden, dat de prediking van het Evangelie het wezenlijkste middel is om iemand tot een discipel van Christus te maken". Daaruit verklaart hij, dat Christus hier niet afzonderlijk over de prediking, die aan den doop vooraf gaat, sprak. Ook Dr. PAUL SCHEER, *Commentar über das Ev. des h. Matthäus* 1879, een roomsche exegeet, wiens oordeel hier te meer waarde heeft, omdat de Roomsche Kerk een heel andere opvatting van den doop heeft, verklaart op p. 558: „Over den modus quo, de wijze waarop de doop bediend moet worden, zegt Christus hier niets; alleen wordt de doop als *conditio sine qua non* hier voorgesteld. *Μαθητεύσαν* beteekent hier evenals in Matth. 13: 37 en Act. 14: 21 *tot discipelen maken*, wat een voorafgaand onderwijzen (Mc. 16: 15) veronderstelt."

De bedoeling van ik in zijn voorde de leer, als wel over zenige wenken te Metterdaad geet tingswaardige wen Het boek beva het eerste: Of 4 leiding vormt... Dit hoofdstuk van de tien. Gelijk er en schilderkunst, zoo en schrijven kan. Nu schrift de hoofdstuk over d pelgrim en bepaal drank in buidel e pelgrimtaal". 176 hem dit nu zoo hebba gewaar op wit vol deze vier dingen s pelgrim" toch bed Eger wordt het Heidelbergachen (ongezochte voorste vinden". Alzo een „on reeds een voor m twee begrippen it van den staf, van buidel en flesch, lied, — wat mij o brengt. Zoo lets acht ik bepaald een ongel Het bederft uw Dan, ik laat die i ik toch geen ka te knoopen, nu m bedoeling te onde zetting" van „le Heidelbergachen (metaphor sien. Doch nu komt Dit kosteijk le wep des geloofs, is, schrijft Ds. Wis Strementen, dat i en lsten in den, zetting van de Y geeft eindelijk en dat is het *pelgrim*

Leestafel.

Ds. G. Wissé Jr., Gereformerd predikant. *Dee dat tot dat Hij komt*. Een praktische verhandeling over het godvruchtig Avondmaal. Uitgave van J. H. Bos, Kampen.

Ds. Wissé als asceticus. — Wanneer ik óók als opschrift plaats boven deze mijn bespreking van zijn boek, verzoek ik mijn lezers wel te letten op het verschil tusschen een asceticus en een ascet.

Bij een „ascet" toch snllen de meeste hunne soaal niet aan een kluisenaar, dan toch aan een monnik denken, en wel aan eenen wiens lichaam door vasten en nachtwaken op zelfkastijding soo gemorfiseerd is, dat de ziel er nog wel in, maar toch reeds los is van het tijdelijk aardsche, niet meer begeerig naar; niet meer hechtend aan de goederen des levens, opgaande in de contemplatie, dood voor het bedrijvige leven.

Maar een ascet Een asceticus — een woord da en daar met „ot hangt — van de i staan wij de i door de godsvr bevorderd, wordt

Ook onder onze zijn er sulke ascet schrijvers," welks veel meer dan a lezen, waren zulk

Wie nu, op d ticus" en een „w ik, Ds. G. Wissé en van mijn opschrift d verwarend, alid er gebaard?

Wie zich toch gen indrukken, geen negen jaren reformeerden pre uiterlijk en van zijn, tot in het t gedegaerd man met zijn charme er op grond va voegen, ook door van prediken; n pende activiteit e zelfgevoel, als no kend „leser" of wetenschappelijke handig debater e gandijs voor anti prostitutiebewijsm anti-socialisme, o levens, ook buit wendig, — een dien heeft dit be met het onder t

Voor sonnige op de hoogte m dienen en van van den levenswil voor 's specifiek zal dit eer het te om met Ds. W. maaken.

Voor anderen zwaar kunnen zij Wees als Ds. verlichte rechtin wandel, maar w andere wat hij is, nog altoos mens van u over zoo het Avondmaalvi opzien. Ik zou het be op grond van d boek van Ds. W. „Op het gebied de praktijk van l onddedeelen, besta een vrij ontvang nen, ook zonder i toch een uitemd duidelij voor l edicht het portre Johannes Hoornbe sterven hoogleera Zou niets van d Welnu, ook Ds. ascet heeft, toen een goed asceticus

„De bedoeling v ik in zijn voorde de leer, als wel over zenige wenken te Metterdaad geet tingswaardige wen Het boek beva het eerste: Of 4 leiding vormt... Dit hoofdstuk van de tien. Gelijk er en schilderkunst, zoo en schrijven kan. Nu schrift de hoofdstuk over d pelgrim en bepaal drank in buidel e pelgrimtaal". 176 hem dit nu zoo hebba gewaar op wit vol deze vier dingen s pelgrim" toch bed Eger wordt het Heidelbergachen (ongezochte voorste vinden". Alzo een „on reeds een voor m twee begrippen it van den staf, van buidel en flesch, lied, — wat mij o brengt. Zoo lets acht ik bepaald een ongel Het bederft uw Dan, ik laat die i ik toch geen ka te knoopen, nu m bedoeling te onde zetting" van „le Heidelbergachen (metaphor sien. Doch nu komt Dit kosteijk le wep des geloofs, is, schrijft Ds. Wis Strementen, dat i en lsten in den, zetting van de Y geeft eindelijk en dat is het *pelgrim*

Nog eens, zulk zeggen, maar als i te ook te schrift niet al te vluchtig en verzuft, dat Ds. Wissé, niet n ik geef den sch om bij een volgen dezen passus ov van een pelgrim". Toch late m lukkige eerste bo niet afschrikke... In de negen v Goeda geboden.

De Heilige en hoofdstuk, set in van het Avondmaal uiteen. Alleen trof tige en daarbij s nceing: „In de

„De bedoeling v ik in zijn voorde de leer, als wel over zenige wenken te Metterdaad geet tingswaardige wen Het boek beva het eerste: Of 4 leiding vormt... Dit hoofdstuk van de tien. Gelijk er en schilderkunst, zoo en schrijven kan. Nu schrift de hoofdstuk over d pelgrim en bepaal drank in buidel e pelgrimtaal". 176 hem dit nu zoo hebba gewaar op wit vol deze vier dingen s pelgrim" toch bed Eger wordt het Heidelbergachen (ongezochte voorste vinden". Alzo een „on reeds een voor m twee begrippen it van den staf, van buidel en flesch, lied, — wat mij o brengt. Zoo lets acht ik bepaald een ongel Het bederft uw Dan, ik laat die i ik toch geen ka te knoopen, nu m bedoeling te onde zetting" van „le Heidelbergachen (metaphor sien. Doch nu komt Dit kosteijk le wep des geloofs, is, schrijft Ds. Wis Strementen, dat i en lsten in den, zetting van de Y geeft eindelijk en dat is het *pelgrim*

Nog eens, zulk zeggen, maar als i te ook te schrift niet al te vluchtig en verzuft, dat Ds. Wissé, niet n ik geef den sch om bij een volgen dezen passus ov van een pelgrim". Toch late m lukkige eerste bo niet afschrikke... In de negen v Goeda geboden.

De Heilige en hoofdstuk, set in van het Avondmaal uiteen. Alleen trof tige en daarbij s nceing: „In de

„De bedoeling v ik in zijn voorde de leer, als wel over zenige wenken te Metterdaad geet tingswaardige wen Het boek beva het eerste: Of 4 leiding vormt... Dit hoofdstuk van de tien. Gelijk er en schilderkunst, zoo en schrijven kan. Nu schrift de hoofdstuk over d pelgrim en bepaal drank in buidel e pelgrimtaal". 176 hem dit nu zoo hebba gewaar op wit vol deze vier dingen s pelgrim" toch bed Eger wordt het Heidelbergachen (ongezochte voorste vinden". Alzo een „on reeds een voor m twee begrippen it van den staf, van buidel en flesch, lied, — wat mij o brengt. Zoo lets acht ik bepaald een ongel Het bederft uw Dan, ik laat die i ik toch geen ka te knoopen, nu m bedoeling te onde zetting" van „le Heidelbergachen (metaphor sien. Doch nu komt Dit kosteijk le wep des geloofs, is, schrijft Ds. Wis Strementen, dat i en lsten in den, zetting van de Y geeft eindelijk en dat is het *pelgrim*

Nog eens, zulk zeggen, maar als i te ook te schrift niet al te vluchtig en verzuft, dat Ds. Wissé, niet n ik geef den sch om bij een volgen dezen passus ov van een pelgrim". Toch late m lukkige eerste bo niet afschrikke... In de negen v Goeda geboden.

De Heilige en hoofdstuk, set in van het Avondmaal uiteen. Alleen trof tige en daarbij s nceing: „In de

„De bedoeling v ik in zijn voorde de leer, als wel over zenige wenken te Metterdaad geet tingswaardige wen Het boek beva het eerste: Of 4 leiding vormt... Dit hoofdstuk van de tien. Gelijk er en schilderkunst, zoo en schrijven kan. Nu schrift de hoofdstuk over d pelgrim en bepaal drank in buidel e pelgrimtaal". 176 hem dit nu zoo hebba gewaar op wit vol deze vier dingen s pelgrim" toch bed Eger wordt het Heidelbergachen (ongezochte voorste vinden". Alzo een „on reeds een voor m twee begrippen it van den staf, van buidel en flesch, lied, — wat mij o brengt. Zoo lets acht ik bepaald een ongel Het bederft uw Dan, ik laat die i ik toch geen ka te knoopen, nu m bedoeling te onde zetting" van „le Heidelbergachen (metaphor sien. Doch nu komt Dit kosteijk le wep des geloofs, is, schrijft Ds. Wis Strementen, dat i en lsten in den, zetting van de Y geeft eindelijk en dat is het *pelgrim*

Nog eens, zulk zeggen, maar als i te ook te schrift niet al te vluchtig en verzuft, dat Ds. Wissé, niet n ik geef den sch om bij een volgen dezen passus ov van een pelgrim". Toch late m lukkige